

Regeringskansliet
Justitiedepartementet
Enheten för processrätt och
domstolsfrågor
103 33 Stockholm**Yttrande över Betänkande av domarrekruteringsutredningen –
Rekrutering av framtidens domare (SOU 2017:85)**

(Ju2017/08641/DOM)

Riksdagens ombudsmän, JO, har beretts tillfälle att yttra sig över ovan nämnt betänkande. Jag får därför föra fram följande:

Inledning

Som framgår av betänkandet har domarrekruteringen varit föremål för väldigt många utredningar. Dessa utredningar har inte lett till särskilt påtagliga förändringar. Strukturen med en domarutbildning efter notariatjänstgöringen kombinerad med att även den som inte genomgått utbildningen kan komma i fråga för en domaranställning har varit i grunden oförändrad mycket länge trots det omfattande utredandet. Den viktigaste förändringen inträffade 1990, då skickligheten och inte förtjänsten blev avgörande för vem som skulle utnämnas till en anställning som ordinarie domare. Svårigheterna att rekrytera domare sammanhänger med att det över huvud taget är svårt att rekrytera jurister till statliga anställningar. Det finns mot den bakgrunden ingen undermedicin att ta till för att garantera tillgången på ordinarie domare i framtiden.

Det är därför inga stora grepp som regeringen har efterfrågat i sina direktiv till utredningen utan snarare en finputsning av den gällande ordningen som tyvärr inte verkar garantera domarförsörjningen fullt ut för framtiden. Jag vill inledningsvis säga att betänkandet är mycket välskrivet och väl genomarbetat. Det har varit lätt att följa tankegångarna och betänkandet är ett utmärkt underlag för förbättringar av domarrekruteringen.

Adjungerade råd

Det borde rimligen finnas en potential att rekrytera fler skickliga och lämpliga jurister än hittills bland dem som inte har genomfört den särskilda domarutbildningen. Utredningen tänker sig en ny typ av domaranställning som ska kallas adjungerat råd och som ska innefatta tjänstgöring både i överrätt och i underrätt. Jag tror på den tanken; det är betydligt mer krävande för den oerfarne

domaren att tjänstgöra i underrätt och det är utmärkt att han eller hon får tillfälle att pröva på det inför en eventuell ordinarie befattning.

Åtgärder beträffande den särskilda domarutbildningen

Det är inte sannolikt att problemen att rekrytera ordinarie domare kan lösas enbart genom en ökad tillströmning av sökande som inte har genomgått den särskilda domarutbildningen. Det krävs alltså att den utbildningen genererar fler personer som är villiga att söka ordinarie anställningar. Det kan man göra genom att öka intagningen till utbildningen, genom att göra utbildningen mer attraktiv och genom att förbättra förhållandena för dem som utbildas så att de inte hoppar av.

Utredningen föreslår att antalet jurister som utbildas till assessorer varje år bör ökas från cirka 120 till cirka 170. Jag har ingen möjlighet att bedöma om siffran är rimlig men jag har full förståelse för att en inte oväsentlig ökning är nödvändig. Som utredningen påpekar på s. 232 f. skulle det från ett konstitutionellt perspektiv kunna hävdas att det är olämpligt att jurister som inte har bedömts av Domarnämnden och utnämnts av regeringen i ännu större utsträckning deltar i den dömande verksamheten. Men det är ännu mer olämpligt med en situation där det inte finns tillräckligt med sökande till anställningar som ordinarie domare. Som utredningen skriver framstår ökningen av andelen icke ordinarie domare alltså som en nödvändig konsekvens av strävandena att kunna rekrytera ordinarie domare även i framtiden.

En nackdel med den särskilda domarutbildningen är att de blivande domarna inte kan få besked om var de ska göra sin underrättstjänstgöring. Utredningen skriver att förutsebarhet om utbildningsort ger attraktivitet och det kan jag instämma i. Jag delar alltså utredningens bedömning i avsnitt 13.4 att det ska vara möjligt för en fiskal att förutse orten för underrättstjänstgöringen och att fiskalen ska få besked om detta i samband med anställningen som fiskal.

Lagbestämmelser om icke ordinarie domare

Jag tillstyrker att det införs bestämmelser i lag om icke ordinarie domare (avsnitt 16.3.2).

Sekretessreglering?

I kapitel 18 diskuterar utredningen frågan om offentligheten i rekryteringsförfarandet. Utgångspunkten i svensk rätt är att uppgifter som finns hos myndigheter ska vara offentliga. I linje med det kan var och en enligt gällande rätt ta reda på hos Domarnämnden och regeringen vilka som har sökt anställningar som ordinarie domare och granska de handlingar som de åberopat. För att förbättra möjligheten att rekrytera ordinarie domare föreslår utredningen att uppgifter i anställningsärenden hos Domarnämnden ska omfattas av viss sekretess.

Skälen för en sekretessreglering är att det skulle säkerställa tillgången till kvalificerade sökande till ordinarie domaranställningar i framtiden. Emellertid framgår det av betänkandet att endast åtta procent av de jurister som ingick i

utredningens enkätundersökning och som aldrig hade sökt en utlyst anställning som ordinarie domare svarade att de hade avstått från det på grund av offentligheten. Utredningen konstaterar själv (s. 308) att enkätsvaren endast ger ett begränsat stöd för att en sekretessreglering skulle vara nödvändig för att ett större antal jurister skulle söka anställning som ordinarie domare.

Mot denna bakgrund anser jag inte att det finns tillräckliga skäl att inskränka offentligheten i dessa ärenden. Offentlighetens konstitutionella kontrollfunktion är särskilt viktig i ärenden om utnämning av domare vilket inte minst händelseutvecklingen i andra länder påminner oss om. Jag avstyrker därför förslaget att införa en ny bestämmelse i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Övriga förslag och bedömningar

Utredningens övriga förslag och bedömningar föranleder inga kommentarer från min sida.